

Suomi toisena kielenä, valinnainen Osaamiskokonaisuus A

Kielen muodot ja kirjallisuus

Tuija Takala & työryhmä Meiju Kankainen, Kirsi Kannas,
Essi Puumalainen ja Kaisa Riihimäki

Rahoittaja:

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ
UNDERSVINGS- OCH KULTURMINISTERIET

Sisällys

1. Johdanto: opinnon A-osa	2
2. Osaamistavoitteet ja sanoja	3
3. Kieli, kulttuuri ja identiteetti	8
3.1 Kieli ja kulttuuri	8
3.2 Identiteetti: kuka minä olen?	10
3.3 Kieli vaihtelee	12
4. Kirjallisuuden lajit	18
5. Kaunokirjallisuus	21
Romaanit eli pitkät kertomukset	22
Novellit eli lyhyet kertomukset	23
Runot	25
Näytelmät ja käsikirjoitukset	28
6. Lue kaunokirjallisuutta	29
7. Näytä, että osaat	34
Lähteet	36
VIERKO-organisaatiot 2025–2027	37

1. Johdanto: opinnon A-osa

YTO-valinnaisopinto Suomi toisena kielenä on 3 osp.

Tässä materiaalin osassa on valinnaisopinnon asiat A:

Kielen muodot ja kirjallisuus.

A) Tunnet kielen muotoja ja kirjallisuuden lajeja sekä niiden merkityksen

- Tiedät kielen, kulttuurin ja identiteettien monet merkitykset ja otat ne huomioon viestinnässä.
- Tutustut kirjallisuuden eri lajeihin.
- Luet suomenkielistä kirjallisuutta.

2. Osaamistavoitteet ja sanoja

A) Tunnet kielen muotoja ja kirjallisuuden lajeja sekä niiden merkityksen

- Tiedät kielen, kulttuurin ja identiteettien monet merkitykset ja otat ne huomioon viestinnässä.
- Tutustut kirjallisuuden eri lajeihin.
- Luet suomenkielistä kirjallisuutta.

B) Tulkitset ja teet erilaisia tekstejä

- Tutustut eri tekstilajeihin ja analysoit eli selvität, miten eri tekstilajit ilmaisevat asioita.
- Teet ja tulkitset tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa.
- Annat ja saat palautetta teksteistä niin, että tiedät tekstin hyvät ja parannettavat asiat.
- Muokkaat tekstejäsi, kun olet saanut niistä palautetta.

C) Kehität esiintymisen ja ryhmätyön taitoja

- Esität kaksi esitystä ja havainnollistat niitä. Valmistelet yhden esitykset etukäteen. Esität toisen esityksen spontaanisti eli niin, että et valmistelet sitä etukäteen.
- Edistät eli viet ryhmätyötä eteenpäin.
- Otat huomioon myös muiden mielipiteet.
- Noudatat työelämän käytäntöjä kokouksissa ja neuvotteluissa.

Seuraavat sanat ovat siinä järjestyksessä,
kuin ne ovat osaamistavoitteissa.

kulttuuri	<p>Kulttuuri tarkoittaa asioita, joita ihmisten yhteisö on tehnyt ja siirtänyt sukupolvilta toiselle.</p> <p>Kulttuuri on tietoja ja taitoja, esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none">• taide• kieli• ruoka• vaatteet eli asut ja pukeutuminen• tavat• usko.
identiteetti identiteetit	<p>Ihmisellä on ajatuksia siitä, kuka ja millainen hän on.</p> <p>Ihmisellä voi olla siitä erilaisia ajatuksia ja ajatukset voivat vaihdella eri tilanteissa. Siksi ihmisellä voi olla erilaisia identiteettejä.</p>
kirjallisuus	<p>Kirjallisuutta on</p> <ul style="list-style-type: none">• tietokirjat eli tietokirjallisuus• kaunokirjat eli kaunokirjallisuus• kirjat, joissa on mielipiteitä eli mielipidekirjallisuus. <p>Kirjoja voi lukea netistä tai kirjoista, joissa teksti on paperilla.</p> <p>Kirjoja voi myös kuunnella: äänikirjat.</p>

<p>kaunokirjallisuus</p>	<p>Kaunokirjallisuutta ovat tekstit, jotka kirjoittaja on keksinyt itse. Kirjailija on käyttänyt mielikuvitusta. Kaunokirjallisuuden lajit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • romaanit (pitkät kertomukset), • novellit (lyhyet kertomukset) • runot • näytelmät ja käsikirjoitukset (esimerkiksi elokuvan ja videon suunnitelma).
<p>analysoida</p>	<p>Erittelet asioita eli selvität asian eri puolet ja kerrot tai kirjoitat ne. Esimerkiksi luet kertomuksen ja selvität eli erittelet esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mikä on kertomuksen aihe? • Mitä kertomuksessa tapahtuu? • Missä kertomus tapahtuu? • Miten kertomus on kerrottu? • Minkälaisia ovat kertomuksen henkilöt? • Mitä kertomuksella on haluttu sanoa?
<p>teksti</p>	<p>Teksti voi olla</p> <ul style="list-style-type: none"> • kirjoitus • puhe • kuva • video • ääniä. <p>Usein sana <i>teksti</i> tarkoittaa tekstiä, joka on kirjoitettu.</p>

tekstilaji	<p>Erilaisia tekstejä ovat esimerkiksi</p> <ul style="list-style-type: none"> • raportti • ohje • tekstiviesti <p>Ne ovat tekstilajeja.</p>
palaute	<p>Saat tietoa, mikä onnistunut.</p> <p>Saat myös tietoa, mitä voit parantaa eli kehittää.</p>
rakentava palaute	<p>Rakentava palaute on sellaista, että palautteessa on perustelut.</p> <p>Rakentava palaute on asiallista, kohteliasta ja ystävällistä.</p> <p>Rakentaa, rakentava = vahvistaa, kehittää eli parantaa asioita.</p> <p>Silloin selviävät hyvät ja onnistuneet asiat. Lisäksi selviää, mitä täytyy parantaa ja miksi.</p>
havainnollistaa havainnollistaminen	<p>Selvennät asioita eli kerrot esimerkkejä.</p> <p>Lisäksi näytät kuvia tai teet asian, josta kerrot.</p> <p>On myös paljon muita keinoja, joilla havainnollistat asioita.</p> <p>Havainnollistaminen tekee esityksen tai asian eläväksi, koska selvennät sitä eri keinoin.</p>

spontaani spontaanisti	Teet asian nyt: et ole suunnitellut sitä.
kokous	Kokous on ryhmänkeskustelu, jossa on tarkat säännöt, miten keskustelu etenee. Kokouksissa päätetään eli sovitaan yhteiset asiat. Kokouksia on työpaikoilla, yhdistyksissä ja järjestöissä.
neuvottelu	Neuvottelu on kahden ihmisen tai ryhmän keskustelu. He ovat eri mieltä asioista. Keskustelussa etsitään yhteinen sopimus asioista.

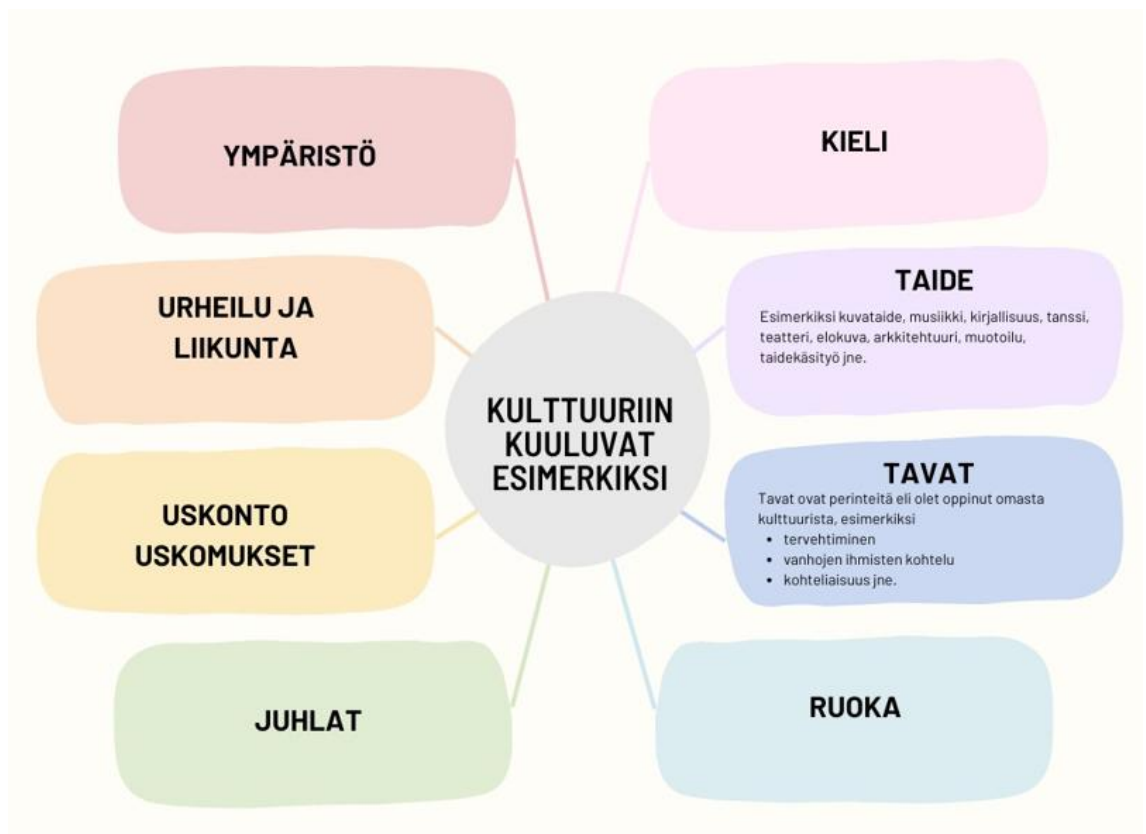
3. Kieli, kulttuuri ja identiteetti

3.1 Kieli ja kulttuuri

Kulttuuri tarkoittaa kaikkea, missä ihminen on mukana ja mitä ihminen tekee. Kulttuuriin kuuluu myös se, mitä ihmiseen siirtyy muilta sukupolvilta.

Kieli on osa kulttuuria.

Kulttuuriin kuuluu myös paljon muuta:

Ihmiselle äidinkieli on tärkeä,
sillä se on ihmisille yleensä tunteiden kieli.
Ihmisellä voi olla myös monia äidinkieliä
tai hän voi osata monia kieliä.

Kieli yhdistää ihmisen kulttuuriin.
Ihminen oppii omasta kulttuurista,
esimerkiksi:

- Miten keskustelussa puhutaan vuorotellen tai yhtä aikaa?
- Miten ihmiset suhtautuvat hiljaisuuteen?
- Kuka saa aloittaa keskustelun?
- Kuinka lähellä saa olla puhujia?
- Kuinka nopeasti saa mennä suoraan asiaan?
- Jne.

Harjoittele

Harjoitus 1

Piirrä oma kuva tai käytä omaa valokuvaa.

Kirjoita kuvan ympärille vastauksia kysymyksiin:

- Mitä kieliä osaat?
- Mihin kulttuuriin tai kulttuureihin kuulut?
- Mitkä asiat ovat tärkeitä sinun kulttuurissasi?
- Mitkä asiat ovat sinulle tärkeitä,
kun keskustelet muiden kanssa?
- Mitkä asiat vaikuttavat sinuun,
kun keskustelet muiden kanssa?

Esitle vastaukset muille.

Keskustelkaa yhdessä:

- Mitkä tavat tai asiat keskusteluissa
olet saanut tai oppinut omasta kulttuurista?
- Mitä tärkeitä asioita voisimme oppia

muiden kulttuureista?

Harjoitus 2

Opettaja valitsee tehtäviä [opetushallituksen materiaalista Kieliprofiilin esimerkkitehtäviä \(ei selkokielenä\)](#).

Hän antaa tarkat ohjeet.

3.2 Identiteetti: kuka minä olen?

Identiteetti tarkoittaa,
että sinä tunnet,
kuka ja millainen olet.

Sinulla on käsitys omasta itsestäsi,
ja sinulla on ominaisuuksia,
joilla erotut muista.

Identiteetti auttaa sinua:
tiedät, kuka olet tässä maailmassa.
Ymmärrät itseäsi,
kun opit tuntemaan itsesi.

Silloin tiedät esimerkiksi omat

- tarpeet
- taidot
- arvot eli tärkeät asiat
- kiinnostuksesi.

Identiteettiin vaikuttavat monet asiat,
esimerkiksi

- opiskelu ja työ
- perhe ja suku

- kieli ja kielet
- oman kulttuurin asiat:
tavat, tärkeät asiat jne.
- etnisyys eli oma kulttuuritaustasi,
kansa, johon kuulut
- uskonto
- sosiaalisuus: sinä muiden ihmisten kanssa eri tilanteissa
- sukupuoli: olet nainen, mies tai muu
- seksuaalisuus: kiinnostut naisista, miehistä tai muista.

Kertaa

[Pelaa peli Mitä tarkoittavat kulttuuri ja identiteetti? \(Wordwall\)](#)

Harjoittele

Tee sinusta sarjakuva,
jossa on viisi sarjakuvan ruutua.
Voit piirtää tai leikata sarjakuvaan
kuvia tai sanoja lehdistä.

Käytä apuna näitä asioita,
kun teet sarjakuvan:

- Missä asioissa olet hyvä?
- Mistä asioista muut ovat sinua kehuneet?
- Mitkä asiat ovat sinulle tärkeitä?
- Mitkä asiat kiinnostavat sinua?

Esitelmää sarjakuvat toisillenne.

Keskustelkaa lisäksi,
mitä tarkoittaa *identiteetti*.

3.3 Kieli vaihtelee

Kielessä on aina vaihtelua.

Kirjoitettu kieli on erilaista kuin kieli,
jota ihmiset puhuvat.

Kirjoitettu kieli on tekstejä,
joita ihmiset kirjoittavat.

Eri **tekstilajit** eroavat toisistaan.

Se johtuu siitä,
että niillä on eri tarkoitus.

Esimerkiksi

- Mainos mainostaa,
jotta ihmiset ostaisivat.
- Uutinen kertoo uusista tapahtumista.
- Pöytäkirjassa on kokouksen tärkeimmät päätökset.

Katso esimerkkejä tekstilajeista
tämän opinon osasta B!

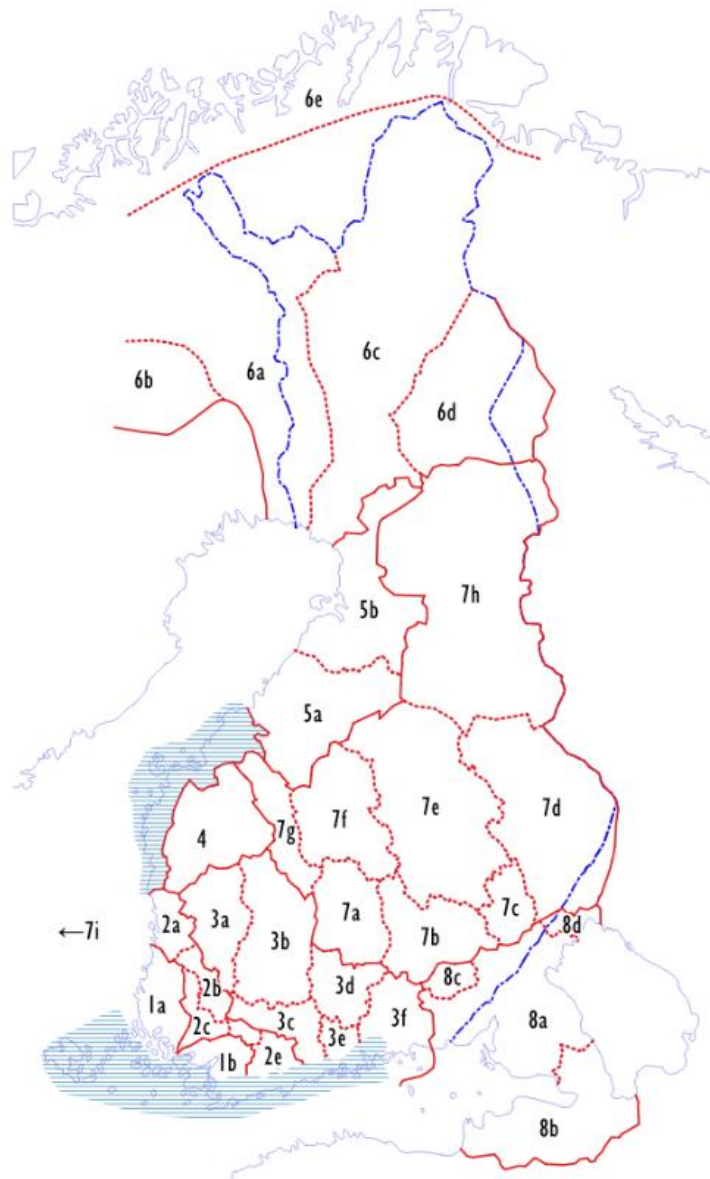
Puhuttu kieli eli **puhekieli** vaihtelee.

Eri alueilla puhutaan murretta (**murre**).

Murteessa sanat voivat olla erilaisia
kuin **yleiskielessä**.

Esimerkiksi yleiskielen sana "minä"
voi olla eri murteissa erilainen:
esimerkiksi "mä", "mää", "mie" tai "miä".

Katso Kotimaisten kielten keskuksen (KOTUS)
kartta ja selitykset suomen kielen murteiden alueista.

Suomen murrealueet. Viivoitetut rannikkoalueet ovat ruotsin- tai
kaksikielisiä alueita. Kartta: © Kotus. [CC BY-NC-SA 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/)

Selitykset edellisen sivun karttaan (KOTUS):

1. Lounaismurteet

1a Lounaismurteiden pohjoisryhmä

1b Lounaismurteiden itäryhmä

2. Lounaiset välimurteet

2a Porin seudun murteet

2b Ala-Satakunnan murteet

2c Turun ylämaan murteet

2d Someron murre

2e Länsi-Uudenmaan murteet

3. Hämmäläismurteet

3a Ylä-Satakunnan murteet

3b Perihämäläiset murteet

3c Etelähämäläiset murteet

3d Kaakkoishämäläisten murteiden

Hollolan ryhmä

3e Kaakkoishämäläisten murteiden

Porvoon ryhmä

3f Kaakkoishämäläisten murteiden

Kymenlaakson eli Iitin ryhmä

4. Etelä-Pohjanmaan murteet

5. Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan murteet

5a Keski-Pohjanmaan murteet

5b Pohjois-Pohjanmaan murteet

6. Peräpohjan murteet

6a Tornion murteet

6b Jällivaaran murteet

6c Kemin murteet

6d Kemijärven murteet

6e Ruijan murteet

7. Savolaismurteet

7a Päijät-Hämeen murteet

7b Etelä-Savon murteet

7c Savonlinnan seudun välimurteet

7d Pohjois-Karjalan murteet

7e Pohjois-Savon murteet

7f Keski-Suomen murteet

7g Keuruun-Evijärven seudun välimurteet

7h Kainuun murteet

7i Vermlannin murre (ns.

metsäsuomalaisten murre)

8. Kaakkoismurteet

8a Varsinaiset kaakkoismurteet

8b Inkerin suomalaismurteet

8c Lemin seudun välimurteet

8d Sortavalan seudun välimurteet

Yleiskieli on kieltä,
jolla esimerkiksi
luetaan television uutiset,
ja jolla ihmiset kirjoittavat
lehtien uutiset.
Ihmiset oppivat yleiskielen koulussa
esimerkiksi kirjoista.

Ihmiset puhuvat myös **slangia**.
Slangissa on sanoja,
jotka tietää vain oma ryhmä.
Samaa slangia voivat puhua ihmiset pieneltä alueelta,
tai jossain harrastuksessa on omia sanoja.

Ammattislangi tarkoittaa ammattikieltä,
jossa on ammatin omia sanoja.

Kieli vaihtelee myös näin:
kieli voi olla helppoa tai vaikeaa.
Helppoa kieltä on **selkokieli**.
Silloin sanat ja lauseet ovat helpompia
kuin yleiskieli.

Kuvassa on eri kielen muodot:
selkokieli, yleiskieli ja erikoiskielet.
Yleiskieli on **yleistajuista**, tavallista kieltä.
Sitä osaavat he,
joiden äidinkieli se on.
Erikoiskielet ja ammattikielet täytyy opetella.
niissä on ammatin sanat ja tekstit.

Kertaa

[Pelaa peli Mitä ovat kielimuodot? \(Wordwall\)](#)

Harjoittele

Harjoitus 1

Kerro kuvan avulla,
mikä ero on selkokielellä, yleiskielellä ja ammattikielellä.

Harjoitus 2

Kuuntele ja lue [Ylen Selkoutiset](#).

Etsi sama aihe esimerkiksi [Ylen uutisista](#),
oman alueen sanomalehdestä
tai Iltta-Sanomien tai Iltalehden nettisivuilta.

Keskustelkaa:

Mitä eroja on Selkoutisten kielessä,
kun vertaat sitä muihin lehtiin tai uutisiin.

Harjoitus 3

Lue oman alan oppikirjaa,
työpaikan ohjeita tai ammattilehteä.

Saat valita itse
tai opettaja kertoo sinulle,
mitä ja kuinka paljon luet.

Keskustele ryhmässä:

- Mikä tekstissä on erikoiskieltä tai ammattikieltä?
- Miksi sinun tarvitsee osata ammattikieltä?

4. Kirjallisuuden lajit

Kirjallisuus on osa kulttuuria.

Niin säilyvät ja siirtyvät eri sukupolville
esimerkiksi tarinat, runot ja laulut.

Kirjailija kirjoittaa ajatuksiaan ja tunteitaan.

Hän järjestelee ajatukset kieleksi niin,
että muut voivat lukea ne.

Niin syntyy kirjallisuutta.

Yleensä kirjallisuus julkaistaan,

eli ihmiset saavat lukea tekstin,

joka on kirjassa tai netissä.

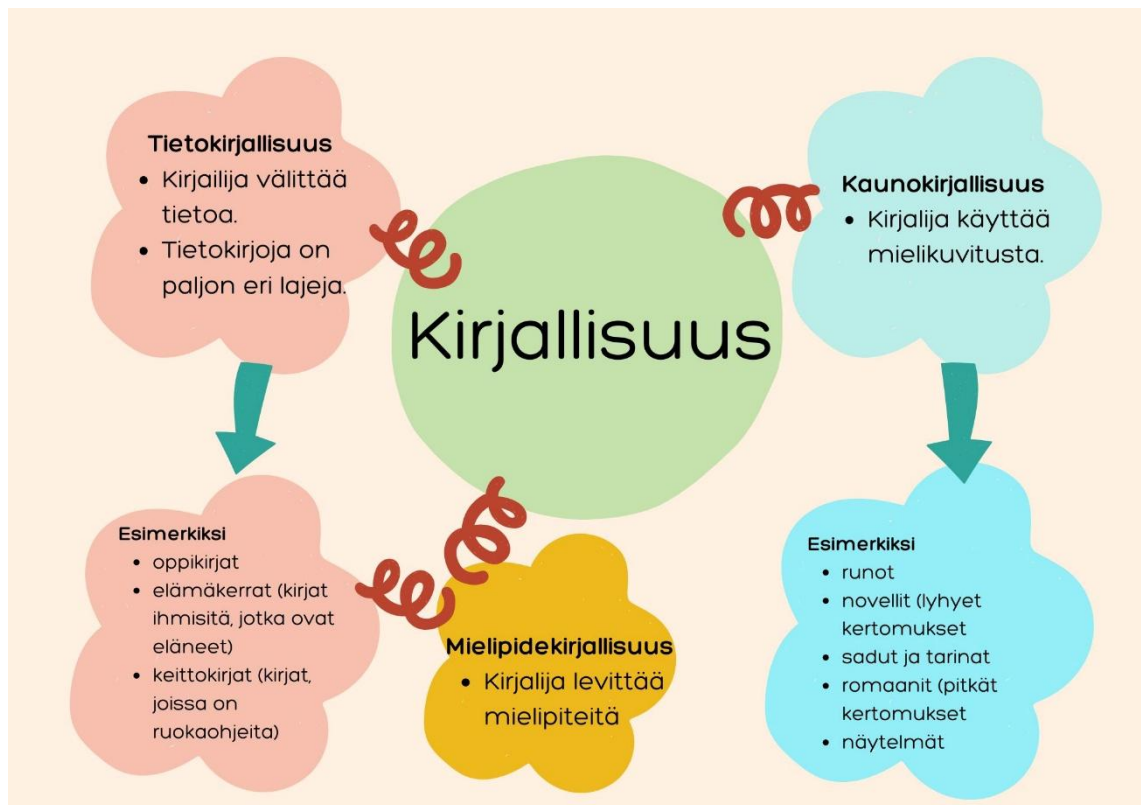
Nykyisin kirjallisuutta voi myös kuunnella,

eli kirja on julkaistu äänikirjana.

Kirjallisuus jaetaan kolmeen osaan,

koska kirjoilla on eri päätarkoitus:

- Kirjat lisäävät tietoa: **tietokirjat** (fakta).
- Kirjat esittävät mielipiteitä: **mielipidekirjallisuus**.
- Kirjat kertovat tarinoita tunteista ja tilanteista,
jotka kirjailija on keksinyt
ja jossa hän käyttää mielikuvitusta:
kaunokirjallisuus (fiktio).

Kertaa

Pelaa peli [Mitä on kirjallisuus? \(Wordwall\)](#).

Harjoittele

Käy kirjastossa ja tutki kirjoja.

Valitse kirjat:

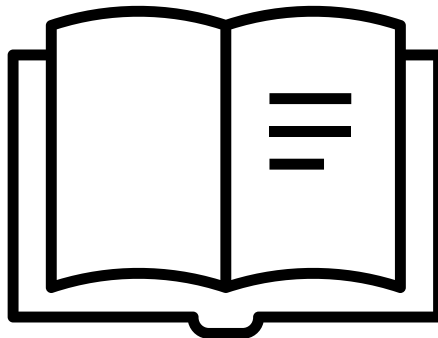
- tietokirja
- romaani
- novellikokoelma
(kirja, jossa on monta novellia)
- runokokoelma
(kirja, jossa on monta runoa).

Ota kuva kirjojen etukannesta ja takakannesta!

Esittele kirjat lyhyesti kuvien avulla.

Kerro kaikista kirjoista:

- Kuka on kirjailija?
- Mikä on kirjan nimi?
- Milloin se on ilmestynyt
eli milloin se on julkaistu?
Sen saat selville kirjan
ensimmäisiltä sivuilta.
- Mistä kirja kertoo:
lue kirjan takakansi
ja kerro sen asiat lyhyesti.

5. Kaunokirjallisuus

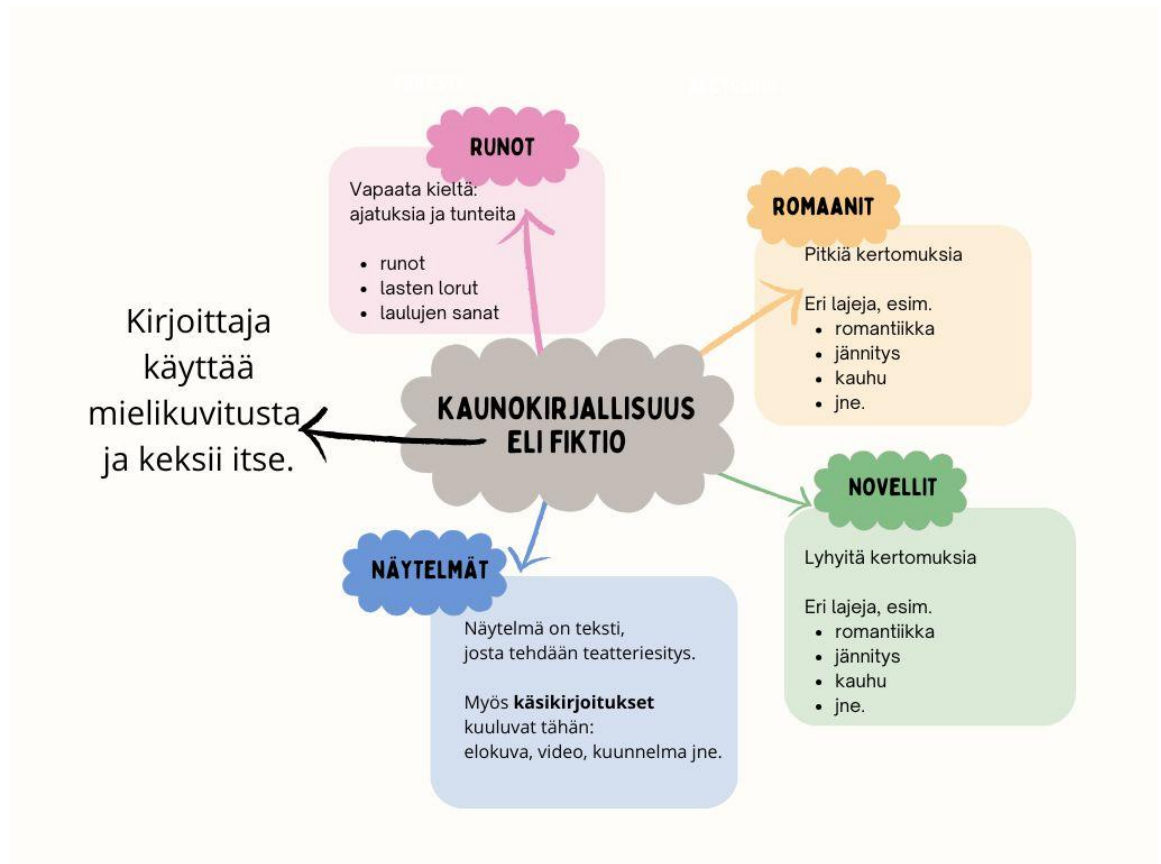
Kaunokirjallisuudessa on mielikuvitusta:
kirjailija keksii itse henkilöt ja tapahtumat.

Vanha sana "kauno" tarkoittaa
melkein samaa kuin "kaunis".
Nykyisin ei käytetä sanaa "kauno",
mutta se on jäänyt sanaan **kaunokirjallisuus**.

Ei kaunokirjallisuus aina kerro kauniista asioista,
mutta se välittää tunteita, ajatuksia ja kokemuksia.
Lukija voi eläytyä kirjan henkilöihin ja tapahtumiin
tai kirjan tunnelmaan ja ajatuksiin.
Ne tuntuvat todelta,
vaikka ne ovat mielikuvitusta eli **fiktiota**.

Kaunokirjallisuus jaetaan eri lajeihin:

Romaanit eli pitkät kertomukset

Kertomuksessa on alku, keskikohta ja loppu.

Se tapahtuu yhdessä tai monessa paikassa ja ajassa.

Kertomuksessa on ihmisille tärkeitä ajatuksia ja tunteita,

ja lukija eläytyy kirjan tapahtumiin, henkilöihin ja sanomaan.

Kertomus tuntuu todelta,

vaikka se on kirjailijan mielikuvitusta.

Romaanit voivat olla

- rakkausromaaneja:
aihe on rakkaus
- jännitysromaaneja:
aihe on rikos tai muu jännittävä asia

- kauhuromaaneja:
aihe on kauhu ja pelko
- historiallisia romaaneja:
romaani kertoo menneistä ajoista
- fantasiaromaaneja:
romaani kertoo ajasta ja maailmasta,
jota ei ole oikeasti ollut
- ihmissuhderomaaneja:
romaani kertoo ihmisten suhteista
- jne. eli romaaneja on paljon erilaisia.

Romaaneissa henkilöille tapahtuu usein jotain,
joka muuttaa heidän elämäänsä.

Romaani kertoo lukijalle
henkilöiden elämästä, ajatuksista ja tunteista.
Lukija pääsee niihin mukaan.

Haluatko lukea selkoromaanin?
Kysy kirjastosta selkoromaaneita!

Verkossa voit lukea lyhyen romaanin:
[Minna Canth: Agnes](#), selkomukautus Tuija Takala 2019.

Novellit eli lyhyet kertomukset

Novellit ovat lyhyempiä kuin romaanit.
Novellin pituus voi olla vain yksi sivu
tai monta kymmentä sivua.

Novellin henkilölle tai henkilöille
tapahtuu jotain uutta tai erilaista
eli tapahtuu käänne.

Novellin loppu kertoo,
mitä tapahtuu käänteän jälkeen.
Novellin lopussa voi olla myös yllätys,
uusi käänne.

On erilaisia lyhyitä kertomuksia.
Niistä käytetään myös sanaa *tarinat*.

Sadut ovat olleet ensin kertomuksia,
joita ihmiset kertoivat toisilleen ääneen.
Niitä kuuntelivat kaikki.
Nykyisin satuja kirjoitetaan lapsille.

Kysy kirjastosta
selkokielisiä novellikokoelmia
ja lyhyitä kertomuksia.

Haluatko lukea netissä
selkokielisiä lyhyitä kertomuksia tai satuja?

Esimerkiksi:

- [Anni Lehto: Sana sanalta. Selkokielisiä tarinoita.](#)
- [Opiskelijan hetkiä. Novelleja ammatilliseen koulutukseen.](#)
- [Papunetin verkkokirjat: Selkokieliset nuortenkirjat,](#)
esimerkiksi Lauran bileet ja Peuranmetsästäjä
ja satuja, esimerkiksi Tuhkimo, Ruma Ankanpoikanen
ja Keisarin uudet vaatteet.

Kuva: Copilot.

Runot

Runo on usein lyhyt teksti,
ja siinä on havaintoja, ajatuksia ja tunteita.
Siinä sanat synnyttävät lukijan mielessä kuvia.

Runossa on usein lyhyet rivit eli säkeet.
Runossa on muutama rivi,
ja sen jälkeen tulee tyhjä rivi.
Silloin säkeistö päättyy.

Runossa on tärkeää myös rytmi:
millaisilta sanat ja lauseet kuulostavat?

Esimerkki selkorunosta:

*Annan sinulle kaksi sanaa:
Kiitos.
Anteeksi.*

*Annan sinulle kaksi silmää.
Katso silmiin,
kun sanot:*

*Anteeksi.
Kiitos.*

*Ole hyvä,
olet valmis maailmaan.*

(Tuija Takala: Alusta loppuun, Avain 2023)

Runo voi olla vapaata kieltä ilman sääntöjä.
Vanhoissa runoissa on usein loppusointu,
eli eri rivien sanat alkavat tai loppuvat samalla lailla.

Esimerkki vanhasta runosta:

Suvi-illan vieno tuuli -

*Suvi-illan vieno tuuli
huokaa vuoren alta,
hongikon polkua hopeoipi
kuuhut taivahalta.*

*Hiljaa huojuu korven honka,
kaukana kähkö kukkuu,
vaieten astuvi vaeltaja,
mielen murhe nukkuu.*

Runo Suvi-illan vieno tuuli on
Eino Leinon runokokoelmasta
Elämän koreus (1915).

Sama runo on muutettu selkokieleksi:

Kesäillan hiljainen tuuli

*Kesäillan hiljainen tuuli
huokaa vuorelta,
metsän polkua valaisee
kuu taivaalta.*

*Hiljaa heiluu metsän puu,
käki kukkuu kaukana,
kävelijä kulkee hiljaisena,
mielen murhe nukkuu.*

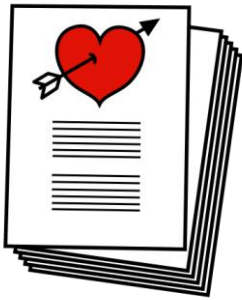
Lähde: Leino, Eino 2025:

Seikkailijatar ja muita tekstejä.

Selkomukautus Tuija Takala. Laatusana.

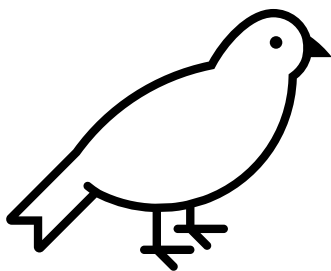
Lue yksi tai monta runoa ja lorua,
jotka on tarkoitettu lapsille:
[Lue lapselle. Lorupankki](#) (ei selkokieline).

Lue myös [Papunetista Runot ja lorut](#).
Siellä on runoja,
joissa on mukana kuvat.

Kuva: Papunetin kuvapankki.

Voit lukea myös suomalaisten runoja linnuista:
[Sanoita linnunlaulu -runokokoelma, Yle 2025](#)
(ei selkokieline).

Näytelmät ja käsikirjoitukset

Näytelmä tai elokuva on ensin teksti.

Näytelmään on kirjoitettu

- teatteriesityksen henkilöiden puhe ja keskustelut
- paikat ja tapahtumat.

Myös elokuvien ja tv-sarjoista on ensin **käsikirjoitus**, johon on kirjoitettu

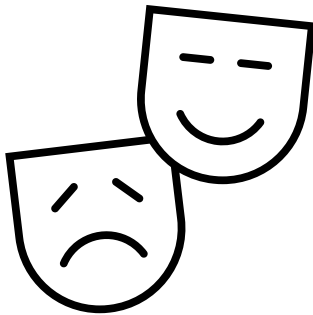
henkilöiden puhe, keskustelut, paikat ja tapahtumat.

Näytelmiä ja elokuvia on monenlaisia, esimerkiksi

- komedia - huumoria ja hauskuutta
- romanttinen komedia - rakkautta ja huumoria
- draama - vakavia tai uusia asioita henkilöiden elämässä ja suhteissa
- tragedia - surullisia, vaikeita asioita henkilöiden elämässä ja suhteissa
- tragikomedia - surullisia ja hauskoja asioita.

Lisäksi on samoja lajeja kuin romaaneissa:

historia, kauhu, jännitys, fantasia jne.

Kertaa

Pelaa peli [Tunnista kirjallisuuden lajit \(Wordwall\)](#).

Pelaa peli [Mitä on kaunokirjallisuus? \(Wordwall\)](#)

6. Lue kaunokirjallisuutta

Lue **kaunokirjallisuutta**:

- runoja
- satuja
- novelleja eli lyhyitä kertomuksia
- romaaneita eli pitkiä kertomuksia.

Voit myös kuunnella

laulujen sanoja äänikirjoja.

Silti tekstin lukeminen on tärkeää.

LUE SUOMEKSI AINAKIN 15 MINUUTTIA JOKA PÄIVÄ

Aloita: lue ainakin 15 minuuttia joka päivä.

Lukutaito paranee lisää,
kun luet puoli tuntia päivässä.

Kerro muille, mitä olet lukenut.
Innosta ja kannusta.
Keskustele siitä,
mitä olet lukenut.

Lukutaito paranee vain, kun luet.

Ymmärrät ohjeet
ja arvioit tietoja
paremmin kuin ennen.

Lukutaidosta on paljon hyötyä!
Saat paremmin töitä,
kun sinun lukutaitosi on hyvä.

On monta syytä lukea kaunokirjallisuutta,
esimerkiksi:

1. Lukutaito ja kielen taito parantuvat

Lukutaito ja suomen kielen taito paranee,
kun luet ainakin 30 minuuttia päivässä suomeksi.

Aloita: lue ainakin 15 minuuttia päivässä.

Lisää lukutaidosta voit lukea

[Lukukeskuksen tekstistä](#)

[10 faktaa lukemisesta selkokielellä.](#)

2. Stressi vähenee.

Kaunokirjallisuus voi auttaa rentoutumaan
ja vähentää stressiä.

Pääset pakoon arjen kiireitä ja huolia.

3. Empatia kehittyy

eli ymmärrät muita ihmisiä.
Romaanit ja tarinat voivat auttaa,
että ymmärrät erilaisia ihmisiä ja tunteita.
Kirjat voivat auttaa sinua niin,
että olet hyvä ryhmissä
ja teet hyvin yhteistyötä.

4. Luovuus lisääntyy.

Käytät omaa mielikuvitustasi,
kun luet tarinoita, kertomuksia ja runoja.
Kirjat voivat auttaa sinua niin,
että ajattelet asioita uudella tavalla
ja löydät ratkaisuja ongelmiin.

5. Kieli ja ilmaisu kehittyvät.

Opit kirjoista lisää sanoja
ja erilaisia tapoja ilmaista asiat.
Se auttaa sinua työssä:
osaat selostaa ja keskustella
paremmin kuin ennen.

6. Motivaatio lisääntyy.

Hyvä tarina voi innostaa sinua.
Se voi auttaa sinua niin,
että huomaat tavoitteesi
ja teet töitä, että saavutat ne.

Harjoittele

Lue suomenkielistä kirjallisuutta.

Sovi opettajan kanssa,

mitä ja milloin luet.

Esimerkiksi luette ensin yhdessä

selkonovelleja oppitunneilla

ja keskustellette niistä.

Saat nyt esimerkkejä,

miten löydät selkokirjoja.

Mikä aihe sinua kiinnostaa? Etsi kirjoja netin Selkokirjatietokannasta.	Selkokirjatietokanta (Selkokeskus)
Kiinnostaako sinua uudet selkokirjat? Etsi luettelosta Uudet selkokirjat.	Uudet selkokirjat (Selkokeskus)
Etsi kirjaston tietokannasta. Käytä sanaa ”selkokirja”.	
Kysy kirjastonhoitajalta! Hän auttaa ja etsii sinulle kiinnostavia kirjoja.	
VIERKO 2 -hankkeessa on tehty julkaisu <i>Opiskelijan hetkiä</i> , jossa on selkonovelleja. Novellien henkilöt opiskelevat ammattikoulussa.	Opiskelijan hetkiä. Selkokieliisiä novelleja ammatilliseen koulutukseen
Selkokirjoissa on merkki: kirja on helppoa kieltä.	

Harjoitus 1

Selkokeskus on koonnut tehtäviä,
joita on selkokirjoihin.

Opettaja antaa sinulle ohjeet,
jos hän valitsee kirjoja,
joihin on valmiit tehtävät.

Harjoitus 2

Lue selkokirja
tai muuta suomenkielistä kirjallisuutta.
Opettaja antaa tarkat ohjeet.

Tee lyhyt esitys tai kirjoita esittely
yhdestä kirjasta tai tekstistä.

Käytä apuna näitä kysymyksiä:

- Kuka on kirjailija?
- Mikä on kirjan nimi?
- Koska se on ilmestynyt?
- Mitä kirjallisuuden lajia se on?
- Mikä on kirja aihe?
- Mitkä ovat tärkeimmät tapahtumat? (lyhyesti)
- Kuka on päähenkilö?
- Millainen hän on?
- Keitä ovat muut tärkeät henkilöt?
- Mitä ajatuksia kirja sinussa herätti?
- Minkälaisia tunteita kirja sinussa herätti?
- Mikä oli kirjan sanoma
eli mikä tärkeä ajatus siinä oli?
- Kenelle suosittelet kirjaa? Miksi?

7. Näytä, että osaat

Opettaja arvioi osaamisesi,
kun olet opiskellut kaikki opinnon asiat (osat A–C).

Opettaja antaa ohjeet,
miten näytät osaamisen.

Esimerkkejä tehtävistä,
joilla osoitat eli näytät A-osan osaamisen.

A1. Kieli, kulttuuri ja identiteetti viestinnässä

Tee esitys.

Kirjoita, käytä kuvia ja kerro siinä:

Mikä merkitys viestinnässä on

- kielellä
- kulttuurilla
- identiteetillä.

Käytä apuna luvun 3 harjoituksia.

A2. Tutustut kirjallisuuden eri lajeihin

Tee esitys tai video,

jossa esittelet **esimerkkejä**

tietokirjoista ja kaunokirjallisuudesta.

Valitse itse,

kuinka monta esimerkkiä esittelet.

Käytä apuna harjoitusta sivuilta 19–20.

A3. Lue suomalaista kaunokirjallisuutta

Harjoittelit tätä osaamista jo luvussa 5,
jossa luit kaunokirjallisuutta.

Opettaja antaa sinulle ehdotuksia,
mitä luet.

Hän antaa myös ohjeet tehtävään.

Se voi olla samanlainen
kuin harjoitus 2 sivulla 33.

Lähteet

Heinonen, Annakaisa – Luokomaa, Sanna – Mäkinen, Elina. 2020. Elämymatka lukijaksi. Lukiloki-hanke 2018–2020. Jyväskylän yliopisto. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/EI%C3%A4mysmatkalla_lukijaksi.pdf. Viitattu 18.8.2025.

Kieliverkosto. <https://www.kieliverkosto.fi/fi>. Viitattu 18.8.2025.

Kotimaisten kielten keskus. Suomen murteet. <https://kotus.fi/sanakirjat/suomen-murteiden-sanakirja/suomen-murteet/>. Viitattu 18.8.2025.

Kotimaisten kielten keskus. Yleiskieli ja muut kielimuodot. <https://kotus.fi/kielenhuolto/yleiskieli-ja-sen-kehitys/yleiskieli-ja-muut-kielimuodot/>. Viitattu 18.8.2025.

Lukukeskus. <https://lukukeskus.fi/lukukeskus/>. Viitattu 18.8.2025.

Opetushallitus. Lukutaito-ohjelma. <https://www.oph.fi/fi/teemat-ja-kehittaminen/lukutaito-ohjelma>. Viitattu 18.8.2025.

Opetushallitus. Mikä on kulttuuri-identiteetti? <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/mika-kulttuuri-identiteetti>. Viitattu 18.8.2025.

Selkokeskus. Selkokirjallisuus. <https://selkokeskus.fi/selkokirjallisuus/>. Viitattu 19.8.2025.

Tieteen termipankki. Luokka: Kirjallisuuden lajit. https://tieteentermipankki.fi/wiki/Luokka:Kirjallisuuden_lajit. Viitattu 18.8.2025.

VIERKO-organisaatiot 2025–2027

- AEL-Amiedu Oy/Taitotalo
- Axxell Utbildning Ab
- Careeria
- Espoon seudun koulutuskuntayhtymä
- Etelä-Karjalan koulutuskuntayhtymä / Saimaan ammattiopisto Sampo
- Etelä-Savon Koulutus Oy/Esedu
- Haapaveden Opiston kannatusyhdistys ry, Haapaveden Opisto (Työpakettivastuu)
- Helsingin kaupunki / Stadin AO (Työpakettivastuu)
- Helsingin maalariammattikoulu
- Helsinki Business College
- Hyria koulutus Oy
- Hämeen ammatti-instituutti Oy
- Itä-Karjalan Kansanopistoseura r.y. /Itä-Karjalan Kansanopisto
- Itä-Savon koulutuskuntayhtymä, Ammattiopisto Samiedu
- Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä JEDU (Työpakettivastuu)
- Jyväskylän koulutuskuntayhtymä (Työpakettivastuu)
- Jyväskylän kristillisen opiston säätiö sr/Jyväskylän kristillinen opisto (JKO)
- Jyväskylän Talouskouluyhdistys ry. / Jyväskylän palvelualan opisto
- Kajaanin kaupungin koulutusliikelaitos
- Kalajoen kristillinen opisto
- Kanneljärven opisto
- Kelloseppäkoulu
- Kemi-Tornionlaakson koulutuskuntayhtymä Lappia
- Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä
- Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä (Koordinaatio)
- Kirkkopalvelut ry / STEP-koulutus
- Kiteen evankelisen kansanopiston kannatusyhdistys ry/Kiteen Evankelinen Kansanopisto
- Kolmen kampuksen urheiluopisto Oy
- Kotkan-Haminan seudun koulutuskuntayhtymä, Ekami
- Koulutuskeskus Salpaus - kuntayhtymä
- Koulutuskuntayhtymä Brahe
- Koulutuskuntayhtymä OSAO
- Koulutuskuntayhtymä Tavastia, Ammattiopisto Tavastia
- Kouvolan Ammattiopisto Oy
- LIVE-säätiö/LIVE ammattiopisto
- Lounais-Hämeen koulutuskuntayhtymä
- Lounais-Suomen koulutuskuntayhtymä, Novida - ammattiopisto ja lukio
- Luksia, Länsi-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä
- Länsirannikon Koulutus Oy WinNova
- Oulun palvelualan opisto
- Peimarin koulutuskuntayhtymä/Ammattiopisto Livia
- Perho Liiketalousopisto
- Peräpohjolan kansanopiston kannatusyhdistys ry/Peräpohjolan Opisto

- Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä/Riveria
- Pohjois-Satakunnan kansanopiston kannatusyhdistys ry/Kankaanpään opisto
- Pohjois-Savon opisto
- Raahen Porvari- ja Kauppakoulurahasto sr
- Raision seudun koulutuskuntayhtymä
- Raudaskylän kristillinen opisto
- Rovalan Settlementti ry/Rovala-Opisto
- Rovaniemen koulutuskuntayhtymä REDU
- Salon seudun koulutuskuntayhtymä
- Sasky koulutuskuntayhtymä
- Satakunnan koulutuskuntayhtymä/Sataedu
- Savon koulutuskuntayhtymä/ Savon ammattiopisto
- Seinäjoen koulutuskuntayhtymä
- Suomen Diakoniaopisto - SDO Oy
- Suomen Urheiluopiston Kannatusosakeyhtiö
- Suomen ympäristöopisto SYKLI Oy
- Suomen Yrittäjäopisto Oy
- Svenska Framtidsskolan i Helsingforsregionen Ab/Practicum
- Svenska Österbottens förbund för Utbildning och Kultur/Yrkesakademin i Österbotten (Koordinaatio ruotsinkielinen verkosto)
- Tampereen Aikuiskoulutussäätiö sr/ Tampereen Aikuiskoulutuskeskus TAKK
- Tampereen kaupunki/Tampereen seudun ammattiopisto Tredu (Työpakettivastuu)
- Turun aikuiskoulutussäätiö sr/Turun akk
- Turun kaupunki
- Työtehoseura ry (Työpakettivastuu)
- Vaasan kaupunki / Vamia
- Valkeakosken seudun koulutuskuntayhtymä/Valkeakosken ammattiopisto
- Vantaan kaupunki/Vantaan ammattiopisto
- Ylä-Savon koulutuskuntayhtymä

Tämä materiaali on tuotettu VIERKO 2-hankkeessa vuosina 2025–2027.

VIERKO on toteutettu Opetus- ja kulttuuriministeriön vuonna 2024 myöntämällä ammatillisen koulutuksen strategiarahoituksella.

VIERKO on seitsemänkymmenenyhden (71) koulutuksen järjestäjän yhteisponnistus. Työtä on koordinoanut Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä Keuda.

Hankkeessa on kehitetty vieraskielisen koulutuksen laatua ja kotimaisten kielten opetuksen tarjontaa ammatillisessa koulutuksessa.

Lisätietoa:

<https://www.keuda.fi/keuda/hankkeet/vierko-2>

Oppimateriaalien CC-lisenssi:

[CC BY-SA 4.0 Deed](#) | [Nimeä-JaaSamoin 4.0 Kansainvälinen](#) | [Creative Commons](#)